

STRATEGIE INTEGRACE SOCIÁLNĚ
VYLOUČENÝCH LOKALIT
V KRAJI VYSOČINA

aktualizace pro období 2016–2020

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Kraj Vysočina

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Obsah

1. Úvod	5
2. Východiska strategie	7
2.1. Základní principy strategie	8
2.2. Vize strategie	8
3. Legislativa, veřejné instituce, strategické dokumenty	9
3.1. Legislativní ukotvení	9
3.2. Institucionální zajištění	10
3.3. Koncepční a strategické dokumenty	12
3.3.1. Národní dokumenty	12
3.3.2. Krajské dokumenty	12
4. Financování	15
4.1. Evropské zdroje	15
4.2. Národní zdroje	17
4.3. Krajské zdroje	19
4.4. Obecní zdroje	20
5. Charakteristika kraje a údaje o obyvatelstvu	21
6. Sociální vyloučení	25
6.1. Charakteristika SVL	27
6.2. Prostorové rozložení SVL v Kraji Vysočina	28
7. Hlavní oblasti integrace příslušníků sociálně vyloučených lokalit	33
7.1. Zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělání	33
7.1.1. Předškolní výchova a primární vzdělávání	33
7.1.2. Sekundární vzdělávání	36
7.1.3. SWOT analýza – Vzdělávání	38
7.1.4. Priorita: Zvýšit úroveň kvalifikace a vzdělávání v SVL	39
7.2. Zvýšení zaměstnanosti v sociálně vyloučených lokalitách	40
7.2.1. Aktivní politika zaměstnanosti	40
7.2.2. Programy na podporu zaměstnanosti soc. vyloučených osob v rámci ÚP	41
7.2.3. Programy na podporu zaměstnanosti soc. vyloučených osob realizované NNO	42
7.2.4. SWOT analýza – Zaměstnanost v SVL	43
7.2.5. Priorita: Vyšší zaměstnanost osob žijících v SVL	44
7.3. Zajištění rovného přístupu k dostupnému bydlení, zdravotní péče a bezpečnosti	45
7.3.1. Úroveň bydlení osob v SVL	45
7.3.2. Popis zdravotní situace osob v SVL	46
7.3.3. Bezpečnostní situace	47
7.3.4. SWOT analýza – Bydlení, zdraví a bezpečnost	49
7.3.5. Priorita: Zlepšit kvalitu bydlení a zdravotní stav obyvatel SVL	50
8. Další postup a evaluace	51
Použité zdroje a literatura	54
Seznam tabulek	56
Seznam grafů	56
Seznam map	56
Seznam zkratk použitých v textu	57
Příloha	58

1 Úvod

Usnesením č. 0422/05/2011/ZK ze dne 20. 9. 2011 Zastupitelstvo Kraje Vysočina schválilo Strategii integrace sociálně vyloučených lokalit v Kraji Vysočina na období 2012–2017. Vzhledem k vývoji v této oblasti a nutnosti revize priorit a cílů včetně následného zpracování realizačních plánů bylo nutné přistoupit k aktualizaci tohoto dokumentu. Jedná se o jeden z klíčových výstupů projektu „Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit v Kraji Vysočina“¹ realizovaného od dubna 2014 do října 2015.

Aktualizovaná strategie se nadále primárně zaměřuje na eliminaci dopadů sociálního vyloučení osob žijících ve vyloučených lokalitách. Podpora procesu integrace obyvatel sociálně vyloučených lokalit (sociálně vyloučené lokality dále též „SVL“) je součástí krajské politiky a měla by mít pozitivní vliv na kvalitu životních podmínek nejvíce zatížených lokalit kraje a jejich obyvatel. Jedním z cílů koncepce rozvoje kraje je zvýšení kvality sociálního prostředí s důrazem na rozvoj lidských zdrojů, který pomáhá naplnit i integrační politika Kraje Vysočina. Konkrétní opatření aktualizované programové části Programu rozvoje Kraje Vysočina hovoří o zlepšení soudržnosti místních komunit a posílení integrace skupin ohrožených sociálním vyloučením.² Strategie neřeší problémy Romů jako národnostní

¹ Zkrácený název projektu je Stop sociálnímu vyloučení na Vysočině. Registrační číslo projektu je CZ.1.04/3.2.00/B4.00007

² Program rozvoje Kraje Vysočina 2015–2018, opatření 2.5 Prevence závislostí a boj proti společenské marginalizaci, spec. cíl: Zlepšení soudržnosti místních komunit a posílení integrace skupin ohrožených sociálním vyloučením.

menšiny. Jejím cílem tedy není zajištění a podpora kulturní a etnické rozmanitosti života romské menšiny, nýbrž eliminace sociálního vyloučení a problému chudoby všech obyvatel SVL. V českém kontextu, kde ve více než polovině ze sociálně vyloučených lokalit tvoří většinu Romové, se však k řešené tématice přidává i etnická diskriminace.³ Úkolem tohoto strategického dokumentu je tedy i koordinovat tyto přesahy v kontextu integrace Romů a situace SVL, jež se tématu integrace Romů do značné míry dotýkají.

Strategie integrace SVL obecně vymezuje institucionální zajištění, legislativu a strategické dokumenty, financování, charakterizuje Kraj Vysočina a definuje též sociální vyloučení. V této části nechybí aktuální počet SVL, které se nacházejí v Kraji Vysočina. Strategie dále stanoví cíle, priority a dílčí aktivity v této oblasti pro další období. Strategie je z tohoto pohledu rozdělena do tří oblastí. V první řadě je to priorita zaměřená na vzdělávání, které podmiňuje úspěšnost na trhu práce a sociální vzestup. Na oblast vzdělávání navazuje priorita zaměstnanosti, protože uplatnění obyvatel SVL na trhu práce je základním předpokladem ke stabilizaci jejich životní situace a zlepšení socioekonomické pozice a je nutné podporovat aktivity usnadňující vstup na trh práce. Poslední téma zaměřené na bydlení a s ním úzce související zdravotní stav obyvatel sociálně vyloučených obyvatel je zpracované ve společné pasáži.

Na strategii budou navazovat jednotlivé tzv. akční plány. Ty budou zpracovávány v intervalech jednoho roku a budou na toto období specifikovat konkrétní opatření a aktivity včetně finančního rámce. Budou tak rozpracovány jednotlivé priority tematických oblastí, na ně navazující cíle, nastaveny indikátory (výsledkové i výstupové), které byly stanoveny v rámci celé strategie.

³ Viz Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR, GAC, 2015.

2 Východiska strategie

Hlavním cílem strategie je přiměřená, systematická a kontinuální podpora pozitivního rozvoje jednotlivců i rodin žijících v SVL. V efektivním integračním procesu tak získávají příležitost jednotlivci, kteří mají zájem a schopnost převzít zodpovědnost za svůj život, který má ukotvení v pracovním vztahu, mzdě, zajištění svých dětí, vzdělání, pracovní a profesní perspektivě. Dosavadní působení ve vztahu k SVL je možné v obecné rovině vymezit třemi základními podpůrnými faktory:

- plošná podpora záchranné sociální sítě zaměřená na nezaměstnané obyvatele lokalit,
- selektivní podpora formou terénní práce uvnitř lokalit,
- podpora sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi (např. Centrum pro rodinu Vysočina, z. s. v Jihlavě, Portimo, o. p. s. v Novém Městě na Moravě, Komunitní centrum Klubíčko při Oblastní charitě v Jihlavě a Třebíči).

Při zpracování této strategie byly využity údaje zjištěné Analýzou sociálně vyloučených lokalit v ČR, kterou provedla společnost GAC spol. s.r.o. (dále jen „GAC“) v roce 2015 (ve srovnání s celorepublikovou analýzou z roku 2006) na základě zadání Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) v rámci celé ČR. Strategie integrace SVL Kraje Vysočina dále čerpala ze Strategie romské integrace do roku 2020, Strategie sociálního začleňování 2014–2020, Strategie

boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011–2015, ale také ze Zprávy o stavu romské menšiny v kraji za rok 2014 a analýzy sociálně vyloučených lokalit v Kraji Vysočina. Více o zdrojích v kapitole 3.3. Koncepční a strategické dokumenty.

2.1 Základní principy strategie

Realizovatelnost

Strategie integrace SVL klade důraz na naplňování stanovených cílů. Snaží se být dokumentem, který prosazuje kvalifikovaný a logický postup, zacílený na klíčové oblasti s efektivním dopadem na aktuální situaci v SVL.

Udržitelnost

Díličí aktivity k naplňování stanovených cílů jsou navrženy tak, aby byly dlouhodobě udržitelné jak z hlediska zdrojů, tak z hlediska jejich dopadu přímo v SVL.

Komplexnost, návaznost, spolupráce

Předpokladem komplexní integrace SVL v Kraji Vysočina je mezioborový přístup a koordinace všech zainteresovaných institucí tak, aby bylo dosaženo součinného působení uplatňovaných postupů.

2.2 Vize strategie

Obyvatelé SVL jsou začleněni do společnosti. Jsou minimalizovány zásadní rozdíly mezi obyvateli žijícími v SVL a mimo ně. Nevznikají SVL a stávající se daří pozitivně ovlivňovat. Situace obyvatel SVL je výrazně zlepšena v oblastech bydlení, zaměstnanosti, vzdělanosti, zdraví, sociálního začleňování a bezpečného soužití.

3 Legislativa, veřejné instituce, strategické dokumenty

V kapitole je sjednoceno legislativní ukotvení problematiky týkající se SVL, dále institucionální zabezpečení této oblasti společně s důležitými strategickými a koncepčními dokumenty.

3.1 Legislativní ukotvení

Krajský úřad zřizuje pozici koordinátora pro romské záležitosti v souladu s § 67 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů a podle § 6 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin. Krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti. Obecní úřad obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti. V roce 2009 nabyt účinnosti zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, který zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství, blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace v různých oblastech. Dále zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“) definuje pojem sociálního vyloučení a základní druhy poskytovaných sociálních služeb.

3.2 Institucionální zajištění

Ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu ve spolupráci s Radou vlády pro lidská práva a Radou vlády pro záležitosti romské menšiny plní funkci iniciačního a koordinačního orgánu vlády v oblasti lidských práv a otázek integrace romské menšiny.

Odbor pro sociální začleňování (Agentura⁴) Úřadu vlády ČR je nástrojem Vlády ČR k zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace. Jejím posláním je propojovat subjekty na místní úrovni tak, aby spolupracovaly při sociálním začleňování. Podporuje nadresortní přístup a propojování působení veřejné správy a neziskového sektoru.⁵

Krajští koordinátoři pro romské záležitosti jsou zřízení dle zákona o krajích (viz výše) a jejich úkolem je integrace romských komunit na regionální úrovni. Krajští koordinátoři se zapojují do tvorby koncepčních materiálů na regionální úrovni. Jejich role je klíčová při mapování situace romských komunit v kraji. V Kraji Vysočina je koordinátor organizačně začleněn do odboru sociálních věcí krajského úřadu. Koordinátor v Kraji Vysočina je členem platformy pro řízení procesu integrace příslušníků sociálně vyloučených romských komunit, která vznikla jako jedna ze stěžejních aktivit projektu Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit v Kraji Vysočina. Platforma je poradním orgánem Komise sociální a pro oblast protidrogové politiky Kraje Vysočina. Řeší konkrétní otázky týkající se sociálního vyloučení a její činnost pokračuje i po skončení projektu.⁶

⁴ Viz Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR, GAC, 2015.

⁵ Agentura pro sociální začleňování ČR v Kraji Vysočina dosud nepůsobí, protože žádná obec s ní dosud nenavázala spolupráci i z důvodu z ní vyplývajících závazků. Agentura pomáhá obcím a městům při mapování a detailním poznávání problémů SVL a jejich obyvatel. Propojuje přitom místní aktéry a spolupracuje s ministerstvy, přenáší informace z komunální úrovně směrem ke státní správě, podílí se na formování státní politiky sociálního začleňování a její koordinaci.

Romští poradci se na úrovni obcí s rozšířenou působností zabývají řešením záležitostí místních romských komunit. Zasazují se o koordinaci všech úkolů a činností, jež pomáhají k integraci příslušníků romské komunity do společnosti na úrovni obce, intenzivně spolupracují s ostatními poskytovateli služeb v obci a koordinují jejich činnost v souladu s aktuální situací romských komunit.

Dalšími důležitými aktéry v této problematice jsou **terénní pracovníci** jednotlivých obcí Kraje Vysočina, kteří dochází do SVL a řeší aktuální problémy veškerých jejich obyvatel. Zajišťují tak sociální poradenství, zejména v oblasti zaměstnávání, bydlení, zdraví, vzdělávání a dalších činností spojených s denními potřebami obyvatel SVL.

Funkce **asistenta prevence kriminality** je zakotvena v zákoně č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. V Kraji Vysočina působí pouze ve Žďáru nad Sázavou, kde spolupracují se strážníky městské policie. Dohlíží na veřejný pořádek ve městě a pomáhají řešit vzniklé problémy v romských komunitách.

Vedle těchto základních systémových aktérů existují také další odborné pozice, které jsou systémově i jednotlivě financovány a pozitivně přispívají k integraci obyvatel SVL včetně příslušníků romských komunit do společnosti např. **sociálně-zdravotní asistent, mentor, asistent pedagoga, komunitní pracovníci** atd.

⁶ Úkolem platformy je zejména monitorovat situaci týkající se sociálního začleňování v celém kraji, projednávat aktualizaci koncepčních dokumentů kraje, stanovení krátkodobých a dlouhodobých priorit, doporučení záměrů opatření a projektů na místní úrovni, nastavení sítě služeb, možnosti čerpání dotačních prostředků z EU i z vnitrostátních rozpočtů a další otázky spojené s politikou sociálního začleňování příslušníků romského etnika.

3.3 Koncepční a strategické dokumenty

Koncepční a strategické dokumenty můžeme rozčlenit dle územního dopadu na národní a krajské.

3.3.1 Národní dokumenty

Strategie romské integrace do roku 2020 schválená usnesením Vlády ČR č. 127 ze dne 23. 2. 2015 je dokumentem navazujícím na Koncepti romské integrace na období 2010–2013 (přijata usnesením vlády č. 1572 ze dne 21. prosince 2009). Cílem strategie, stejně jako koncepce, je vytvořit rámec pro opatření, která povedou do roku 2020 ke zvrácení negativních trendů ve vývoji situace značné části Romů v ČR v oblastech zdravotních a sociálních, vzdělávání, zaměstnanosti a bydlení.

Strategie sociálního začleňování 2014–2020 byla schválena Vládou ČR dne 8. 1. 2014 usnesením č. 24. Stanovuje prioritní témata ČR v oblastech důležitých pro sociální začleňování a je rovněž významným dokumentem z hlediska čerpání finančních prostředků z veřejných rozpočtů ČR i využívání Evropských strukturálních a investičních fondů Evropské unie (dále jen „EU“). Obsahuje přehled opatření majících vliv na sociální začleňování a boj s chudobou a přehled relevantních materiálů a zdrojů.

Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011 až 2015⁷ a Východiska Strategie boje proti sociálnímu vyloučení jsou dalšími národními dokumenty, jejichž cílem je eliminace sociálního vyloučení a problémů chudoby v SVL ČR jako největšího sociálního problému současnosti. Východiska Strategie, která na svém zasedání projednala vláda dne 14. června 2010, popisují hlavní nástroje a politiky v kompetenci profilových resortů; neukládají resor-

⁷ Na Strategii navazuje tzv. Zpráva o naplňování Strategie boje proti sociálnímu vyloučení. Jedná se o evaluační dokument této strategie.

tům konkrétní úkoly, ale vytváří rámec a směry, jakými by se další práce měla ubírat.

Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti (2006) a **Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR** (2015) jsou výsledky již proběhlých projektů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a Rady vlády ČR pro záležitosti romské menšiny financovaných z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR. Shromažďují informace **týkající se SVL v ČR. Obě publikace společně s interaktivními mapami obsahují informace o aktuální** (k datu zpracování) situaci a rozmístění SVL v ČR. Mapují tak vývoj lokalit od roku 2006 do roku 2015.

Dekáda romské inkluze 2005–2015 je iniciativa evropských států a dalších organizací, které se v roce 2005 zavázaly radikálně zlepšit situaci Romů v Evropě. Zúčastněné státy přijaly národní akční plány dekády romské inkluze, které byly v podstatě transformovány do národních strategií romské integrace. V ČR se jedná o Strategii romské integrace do roku 2020. Na nyní končící projekt naváže projekt Inkluzivní Evropa 2020. Tento projekt bude realizovaný Radou pro regionální spolupráci v rámci spolupráce se členskými státy EU, které byly do Dekády romské inkluze zapojeny.

3.3.2 Krajské dokumenty

Zprávy o stavu romské menšiny za jednotlivé kraje ČR, které romští koordinátoři zpracovávají za uplynulý rok, mapují plnění politiky směřující k romské integraci. Na jejich vypracování se podílejí obce, další instituce veřejné správy a poskytovatelé sociálních služeb. Zprávy slouží jako podklad pro zpracování komplexní Zprávy o stavu romské menšiny v ČR.

Program rozvoje Kraje Vysočina – kraj zpracovává tento základní dokument regionálního rozvoje na úrovni vyššího územně sa-

mosprávného celku v samostatné působnosti na základě zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Program rozvoje Kraje Vysočina je střednědobým dokumentem a délka jeho platnosti je aktuálně stanovena na období 2015–2018. Jeho cílem je zvýšení konkurenceschopnosti a atraktivity kraje, spokojenosti jeho obyvatel prostřednictvím moderní infrastruktury, kvalitních veřejných služeb a zdravého životního prostředí.

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Kraje Vysočina (aktualizace pro rok 2015 a 2016) – jedná se o dokument kraje, kterým jsou deklarovány priority v rozvoji sociálních služeb na území regionu, a to v souladu s ustanoveními § 3 a § 95 zákona o sociálních službách. Obsahuje také výhled na financování a podporovanou síť sociálních služeb.

4 Financování

V současné době lze mezi zdroje financování integračních aktivit zařadit:

4.1 Evropské zdroje

Fondy EU představují hlavní nástroj realizace evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Právě jejich prostřednictvím se rozdělují finanční prostředky určené ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony. Mezi základní fondy patří Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, Fond soudržnosti, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský národní a rybářský fond.

PROGRAMY K ČERPÁNÍ FONDŮ EU

Operační program Zaměstnanost – podporováno zaměstnávání, sociální začleňování a boj s chudobou. Vyhlášené výzvy se týkají zaměstnanosti ohrožených osob, snižování rozdílů v postavení mužů a žen, vzdělávání, sociálního podnikání a zvyšování dostupnosti zdravotních služeb.⁸

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělání – podporováno zkvalitnění vzdělávání, podpora pedagogů, zpřístupnění vysokých

⁸ OP Zaměstnanost 2014–2020 – viz <http://www.esfcr.cz/op-zamestnanost-2014-2020>.

škol znevýhodněným skupinám a tzv. inkluzivní vzdělávání (individuální přístup k dětem).⁹

Integrovaný regionální operační program (dále jen „IROP“) – zaměřený program mj. na zkvalitnění veřejných služeb a veřejnou správu. Jedním ze specifických cílů programu je zkvalitnění infrastruktury pro zdravotní a sociální služby, sociální bydlení, sociální podnikání a snížení energetické náročnosti bytových domů.¹⁰

Program spolupráce INTERREG V-A Rakousko-Česká republika – program podporuje projekty s partnery z Rakouska. Jednou z prioritních os je osa týkající se lidských zdrojů, ve které se budou podporovat investice do vzdělávání, odborné přípravy a školení za účelem získání dovedností a celoživotního učení. Budou podporovány mimo jiné také aktivity zaměřené na vzdělávání formou např. studijních plánů/osnov, studentských výměn, speciálních bilaterálních vzdělávacích plánů, přípravy základních principů pro harmonizaci a uznávání kvalifikací nebo jazykového vzdělávání.¹¹

Operační program Životní prostředí – z tohoto programu lze využít především specifický cíl 2.1, který umožňuje podporu výměny lokálních zdrojů emisí znečišťujících látek (výměna kotlů na tuhá paliva) za ekologičtější zdroj tepelné energie v rodinných domech a specifický cíl 4.1, který umožňuje zlepšit kvalitu prostředí v sídlech (plánování a péče o zeleň).

⁹ OP Výzkum, vývoj a inovace – viz <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy-1/op-vvv>.

¹⁰ Integrovaný regionální operační program – viz <http://www.s-f.cz/cs/Microsites/IROP/Uvodni-strana>.

¹¹ Interreg V-A Rakousko-Česká republika – viz <http://www.at-cz.eu>.

¹² Aktuální výzvy Norských fondů – viz <http://www.eeagrants.cz/cs/vyzvy/aktualni-vyzvy>.

MIMO FINANCOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM OPERAČNÍCH PROGRAMŮ STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ STOJÍ:

Komunitární programy – programy financované přímo institucemi EU, které slouží k prohlubování spolupráce a řešení společných problémů členských zemí EU. Mezi tyto programy patří např. ERASMUS+ (je zaměřený na vzdělávací a výměnné pobyty mládeže, pedagogů a dobrovolníků), program Creative Europe, který podporuje kulturní aktivity a audiovizuální tvorbu. Dále také Mládež v akci (podpora neformálního vzdělávání, aktivního občanství a integrace mladých lidí s omezenými příležitostmi) a další.

Programy v rámci Norských fondů a fondů EHP – jejich cílem je snižování sociálních a ekonomických nerovností v Evropě a posilování bilaterálních vztahů mezi donorskými zeměmi (Island, Lichtenštejnsko a Norsko) a Českou republikou. Aktivní jsou programy, které umožňují financovat spolupráci škol a stipendia, spolupráci obcí a krajů a pořádání stáží, seminářů a konferencí.¹²

Program švýcarsko-české spolupráce na snížení hospodářských a sociálních rozdílů v rámci „rozšířené“ Evropské unie umožňuje financovat mj. tyto oblasti: bezpečnost, životní prostředí, podporu malých a středních podniků a rozvoj lidských zdrojů.

4.2 Národní zdroje

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – do gesce ministerstva patří například programy státní podpory práce s dětmi a mládeží pro nestátní neziskové organizace, programy na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy, zajištění bezplatné přípravy k začlenění do základního vzdělávání dětí osob se státní příslušností jiného členského státu

Evropské unie, podpora financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením v soukromých a církevních školách, podpora škol, které realizují inkluzivní vzdělávání a vzdělávání dětí a žáků se znevýhodněním (od roku 2015 bude řešeno v rámci OP výzkum, vývoj a inovace), podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol a konzervatoří apod.

Ministerstvo vnitra – řadí se sem Azylový, migrační a integrační fond a Fond pro vnitřní bezpečnost.

Ministerstvo kultury – patří sem zejména podpora regionálních kulturních tradic, program na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin, program na podporu integrace příslušníků romské komunity, program podpory rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin apod.

Ministerstvo pro místní rozvoj – ministerstvo vyhlašuje Národní program podpory výstavby podporovaných bytů.

Ministerstvo práce a sociálních věcí – financování sociálních služeb přešlo na kraje dle ustanovení § 101a zákona o sociálních službách. Kraj obdrží od MPSV účelově určenou dotaci, kterou použije na poskytnutí vyrovnávací platby pro poskytovatele sociálních služeb.

Úřad vlády ČR

- **Rada vlády pro záležitosti romské menšiny** – podporuje zejména koordinátory pro romské záležitosti, terénní práce, prevenci sociálního vyloučení apod.
- **Rada vlády pro rovnost žen a mužů** – podporuje zejména veřejně účelné aktivity nestátních neziskových organizací v oblasti rovnosti žen a mužů.

- **Rada vlády pro národnostní menšiny** – podporuje zejména vzdělávací aktivity na všech vzdělávacích stupních nad rámec standardního vyučování, které se zaměřují na výuku menšiny jazyka nebo v něm probíhají.
- **Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky** – poskytuje neinvestiční dotace ze státního rozpočtu na realizaci projektů protidrogové politiky.

4.3 Krajské zdroje

Rozpočet Kraje Vysočina – jedním z důležitých krajských zdrojů financování oblasti eliminace sociálního vyloučení jsou finance určené přímo z rozpočtu Kraje Vysočina.

Graf č. 1 – Výše finančních prostředků z rozpočtu Kraje Vysočina určených na sociální služby (v tis. Kč). Zdroj: OSV, KrÚ Kraje Vysočina

Graf č. 1 znázorňuje trend poskytování finančních prostředků, které kraj vyčlenil na financování sociálních služeb, které nezřizuje. Výše financování se pohybuje v průměru okolo 50 mil. Kč ročně, přičemž samotná činnost některých služeb se zaměřuje na práci s obyvateli SVL.

V rámci oblasti sociálního začleňování je při Odboru sociálních věcí Krajského úřadu Kraje Vysočina svolávána Pracovní skupina poskytovatelů služeb pro národnostní a etnické menšiny, osoby bez přístřeší a oběti trestné činnosti, jejíž činnost je zařazena do Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb.

Dotace z MPSV („přechod financování“) – jedním z hlavních zdrojů financování sociálních služeb jsou dotace v rámci přechodu financování z MPSV na kraje. Kraj Vysočina dostane určitý podíl (dle zákona o sociálních službách, vyhlášky č. 505/2006 Sb.) na financování těchto služeb a jejich činností a ten pak následně rozděljuje na základě žádostí jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb. Poskytovatel musí být zařazen do krajské sítě sociálních služeb na základě žádosti nebo na základě dlouhodobé historie.

4.4 Obecní zdroje

Z obecního rozpočtu lze rovněž financovat i oblast sociálního začleňování. Dále sem můžeme zařadit veřejné sbírky, nadace apod.

5 Charakteristika kraje a údaje o obyvatelstvu

Tabulka č. 1 – Základní údaje o Kraji Vysočina

Rozloha	6 795 km ²
Počet obyvatel	509 429 (k 30. 6. 2015)
Hustota zalidnění	75 obyvatel na km ²
Počet obcí	704
Počet okresů	5
Počet správních obvodů ORP	15

Kraj Vysočina

Zdroj: KrÚ Kraje Vysočina

Kraj Vysočina vznikl k 1. 1. 2000. Co do velikosti je pátým ze čtrnácti krajů ČR. Tvoří cca 9 % rozlohy celé ČR. Kraj tvoří pět okresů (Jihlava, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Havlíčkův Brod a Pelhřimov). Krajským městem je Jihlava s více jak 50 tis. obyvateli. V kraji je celkem 704 samosprávných obcí. Ve srovnání s ostatními kraji se jedná o druhý největší počet obcí po Středočeském kraji. Tím vzniká větší administrativní roztržitost na území kraje.

Tabulka č. 2 – Věkové složení obyvatel Kraje Vysočina

Věková struktura	Kraj Vysočina				Rozdíl v %
	počet obyvatel		počet obyvatel v %		
Získaná data k:	31. 12. 2009	31. 12. 2014	31. 12. 2009	31. 12. 2014	
do 5 let	31 433	31 136	6,1 %	6,1 %	0,0 %
6–14 let	43 133	44 968	8,4 %	8,8 %	+0,4 %
15–17 let	19 083	14 376	3,7 %	2,8 %	-0,9 %
18–24 let	49 231	42 784	9,6 %	8,4 %	-1,2 %
25–34 let	79 531	68 114	15,4 %	13,4 %	-2,0 %
35–44 let	73 873	80 271	14,3 %	15,8 %	+1,5 %
45–54 let	69 659	66 860	13,5 %	13,1 %	-0,4 %
55–64 let	68 922	68 462	13,4 %	13,4 %	0,0 %
65 a více let	80 127	92 924	15,6 %	18,2 %	+3,0 %
Celkem	514 992	509 895	100,0 %	100,0 %	---

Zdroj: ČSÚ

V **tabulce č. 2** jsou shrnuty údaje týkající se věkového složení obyvatel Kraje Vysočina. Z výše uvedených údajů vyplývá, že stav obyvatelstva v Kraji Vysočina se celkově snížil za sledované období o 5 097 obyvatel. Je patrné, že největší procentní nárůst obyvatel je v kategorii 65 a více let a naopak největší úbytek v kategorii 25–34 let. Tímto se potvrzuje trend stárnutí populace v ČR.

Tabulka č. 3 – Nejvyšší ukončené vzdělání obyvatel ČR a kraje ve věku 15 a více let (ke dni 31. 12. 2011)

Území	Obyvatelstvo ve věku 15+ celkem	Nejvyšší ukončené vzdělání					
		bez vzdělání	základní včetně neukončeného	střední včetně vyučení	úplně střední včetně nástavbového	vysokoškolské	nezjištěno
ČR celkem	8 947 632	44 738	1 574 783	2 952 719	2 782 714	1 118 454	474 224
Kraj Vysočina	431 767	1 819	79 912	161 731	134 235	41 049	13 021

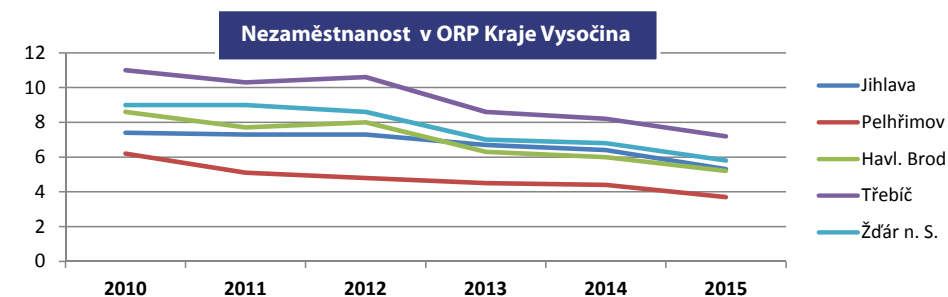
Zdroj: ČSÚ

Tabulka č. 3 zachycuje srovnání nejvyššího ukončeného vzdělání obyvatel ČR a Kraje Vysočina ve věku nad 15 let. Jednotlivé údaje ČR a Kraje Vysočina jsou srovnatelné. K nejvyššímu procentu vzdělání v Kraji Vysočina řadíme střední vzdělání včetně vyučení, tj. necelých 40 % z celkového počtu obyvatel. Vysokoškolsky vzdělaných lidí je na Vysočině oproti průměru ČR méně o 3 %.

Tabulka č. 4 – Nezaměstnanost v jednotlivých okresech Kraje Vysočina

Okres Kraje Vysočina	Míra nezaměstnanosti v %			Počet uchazečů na 1 VPM		
	30. 6. 2010	30. 6. 2015	Rozdíl	30. 6. 2010	30. 6. 2015	Rozdíl
Havlíčkův Brod	8,2%	5,2%	-3,0%	23,1	3,7	-19,4
Jihlava	7,4%	5,3%	-2,1%	25,7	5,6	-20,1
Pelhřimov	6,2%	3,7%	-2,5%	12,4	2,7	-9,7
Třebíč	11,0%	7,2%	-3,8%	48,0	6,4	-41,6
Žďár nad Sázavou	9,0%	5,8%	-3,2%	21,7	5,8	-15,9
Kraj Vysočina	8,4%	5,4%	-3,0%	26,2	4,8	-21,4
Česká republika	8,5%	6,2%	-2,3%	15,2	4,7	-10,5

Zdroj: ÚP ČR

Graf č. 2 – Nezaměstnanost v jednotlivých ORP Kraje Vysočina 2010–2015¹³ (v %).
Zdroj: ÚP ČR

¹³ Data použitá v grafu č. 2 jsou aktuální ke dni 30. 6. daného roku.

Srovnání míry nezaměstnanosti v jednotlivých ORP Kraje Vysočina v roce 2010 a 2015 je zobrazeno v **tabulce č. 4** a navazujícím **grafu č. 2**. Obecně v oblasti nezaměstnanosti zaznamenáváme klesající trend. Je vidět, že všechny kategorie jak míry nezaměstnanosti, tak i počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo (dále jen „VMP“), jsou v roce 2015 nižší než v roce 2010. V některých případech se jedná o výrazný pokles hodnoty, jako např. na Třebíčsku klesla míra nezaměstnanosti o 3,8 %, což se projevilo rovněž v počtu uchazečů na jedno VPM. Uchazečům o pracovní místa se tak zvýšila možnost získat tato místa více než o 80 %. Okres Pelhřimov byl v roce 2010 okresem s nejmenší nezaměstnaností z Kraje Vysočina, což se potvrdilo i v roce 2015.

6 Sociální vyloučení

Dle zákona o sociálních službách se sociálním vyloučením rozumí vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace. Základní charakteristikou sociálního vyloučení je souběh faktorů, které výrazně omezují možnosti přístupu na otevřený trh práce, přístupu k veřejným službám, včetně sociálních služeb či vzdělávání, kontaktu se sociálním okolím, řešení osobních krizí, politické participace, či omezují schopnosti a dovednosti těchto možností využívat. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita.

Proces sociálního vyloučení je tedy především důsledkem chudoby a nízkých příjmů, přispívají k němu však také jiné faktory, jako je diskriminace, nízké vzdělání či špatné životní podmínky. Projevem sociálního vyloučení je dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, život v prostorově vyloučených částech obcí, nízká kvalifikace, špatný zdravotní stav a také ztráta sebeúcty. Jako reakce na podmínky sociálního vyloučení se často vytváří specifické hodnoty a normy, mezi něž patří např. důraz na přítomnost, neschopnost plánovat do budoucna, pocity beznaděje a bezmocnosti či přesvědčení s tím, že člověk nemůže ovlivnit vlastní sociální situaci. Soudržnost společnosti nevzniká prostou občanskou, prostorovou či teritoriální příslušností, ale participací na sociálně ekonomické dynamice a správě věcí.

Cestou k eliminaci sociálního vyloučení je sociální začleňování, které lze definovat různými způsoby. Zákon o sociálních službách definuje sociální začleňování jako proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené dosáhnou příležitostí a možností, které jim pomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný.

Je důležité vidět rozdíl v pojmech sociální začleňování a boj s chudobou. Obecně se lze setkat se třemi hlavními vymezeními rozdílu mezi chudobou a sociálním vyloučením:¹⁴

1. Zatímco chudoba se týká pouze ekonomických podmínek, problematika sociálního vyloučení reflektuje širší podmínky života jedinců, domácností a komunit (sociální vyloučení vždy obsahuje dimenzi chudoby, nicméně mohou být chudí, kteří nejsou sociálně vyloučeni).
2. Chudoba je vnímána jako statický fenomén v určitém časovém okamžiku, zatímco sociální vyloučení je bráno jako dynamický koncept, pomocí něhož jsou studovány faktory, které ovlivňují propad do sociálního vyloučení, včetně chudoby.
3. Sociální vyloučení představuje extrémní formu chudoby.

Definici obyvatel ohrožených sociálním vyloučením lze vymezit několika faktory:

- jsou to Romové,
- zástupci menšiny,
- obyvatelé SVL,
- lidé v hmotné nouzi,
- neúplné rodiny / nízkopříjmové domácnosti,
- lidé v postproduktivním věku,
- hendikepovaní a nemocní lidé.

¹⁴ Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR, GAC, Praha, 2015.

Mezi nutně řešené oblasti v rámci problematiky SVL patří zaměstnanost, vzdělávání, bydlení a zdravotní péče.

6.1 Charakteristika sociálně vyloučených lokalit

SVL lze definovat jako¹⁵:

- a) prostorově izolované (příčemž izolace může nabývat forem úplného prostorového odloučení, stejně jako neprostupného sousedství v rámci obecní/městské zástavby),
- b) sociálně izolované (příčemž lze vysledovat společenské bariéry v kontaktu nejen na úrovni občanů, ale i institucí),
- c) ekonomicky izolované (příčemž lze vysledovat, že obyvatelé SVL nejsou zapojeni do formální ekonomiky, ale do rozličných – více či méně izolovaných a nelegálních ekonomických sítí),
- d) kulturně odlišné (příčemž se jedná o odlišnosti v kultuře spojené s etnicitou, jednak – a často mnohem více – o odlišnosti v pojetí kultury spojené se společenským postavením, chudobou, vzdělaností),
- e) symbolicky vyloučené (což se projevuje vytěsněním obyvatel SVL, nejčastěji Romů, z účasti na veřejném životě na základě rozpoznatelných znaků – barvy pleti, oblečení, způsobu chování a jednání, atd.).

V současné době vzniká více malých lokalit. V průběhu posledních pěti let přibývá SVL, kde je větší podíl majoritního obyvatelstva než romského etnika. V oblasti zaměstnanosti přetrvává na straně obyvatel SVL trend pobírání sociálních dávek a příležitostně nelegální práce. Dnešní sociální systém pobírání sociálních dávek spojený s nelegální prací je pro obyvatele SVL výhodnější než stálé zaměstnání.

¹⁵ Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011–2015, Agentura pro sociální začleňování, Praha 2011.

Hlavním z problémů sociálně vyloučených obyvatel v Kraji Vysočina je zejména oblast bydlení a zaměstnanosti. Lidé žijící na okraji společnosti se přizpůsobují podmínkám sociálního vyloučení, a osvojují si specifické vzorce jednání, které jsou často v rozporu s hodnotami většinové společnosti.¹⁶ Garance životního minima u vícečlenných domácností je vyšší než schopnost výdělku nekvalifikovaného pracovníka.

6.2 Prostorové rozložení sociálně vyloučených lokalit v Kraji Vysočina

Údaje o aktuálním počtu SVL¹⁶ a jejich rozmístění v Kraji Vysočina jsou čerpány z podkladů krajské analýzy, která byla zpracována externí firmou v rámci projektu „Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit v Kraji Vysočina“, a dále z tzv. aktualizované Gabalovy analýzy z roku 2015. Rozdíl v celkovém počtu SVL v kraji, zobrazený v **tabulce č. 5**, je způsoben zejména tím, že krajská analýza pracovala s odlišnou definicí SVL. Oproti Gabalově analýze se krajská zaměřovala na SVL obývané příslušníky romských komunit a také na zmapování menších lokalit (včetně ubytoven).

¹⁶ Sociální vyloučení – viz <http://www.socialni-zaclenovani.cz/co-je-socialni-vyloucení>.

¹⁷ Byť se jedná o údaje proměnlivé v čase, za SVL považujeme pro účely tohoto dokumentu vyloučenou lokalitu čítající alespoň 20 obyvatel.

Tabulka č. 5 – Počty sociálně vyloučených lokalit a obyvatel v nich žijících dle ORP Kraje Vysočina

ORP Kraje Vysočina	Gabalova analýza 2015		Krajská analýza 2015	
	Počet SVL	Počet soc. vyloučených obyvatel	Počet SVL	Počet soc. vyloučených obyvatel
ORP Jihlava	3	300–400	6	400–500
ORP Třebíč	2	0–200	5	300–400
ORP Havlíčkův Brod	2	0–100	5	100–200
ORP Moravské Budějovice	1	0–100	4	100–200
ORP Pelhřimov	1	0–100	3	0–100
ORP Chotěboř	1	0–100	2	100–200
ORP Pacov	0	0	1	0–100
ORP Telč	1	0–100	1	0–100
ORP Žďár nad Sázavou	1	0–100	1	200–300
ORP Humpolec	1	0–100	1	0–100
ORP Velké Meziříčí	0	0	0	0
ORP Nové Město na Moravě	0	0	0	0
ORP Světlá nad Sázavou	0	0	0	0
ORP Bystřice nad Pernštejnem	0	0	0	0
ORP Náměšť nad Oslavou	0	0	0	0
CELKEM	13	300–1 300	29	1 200–2 200

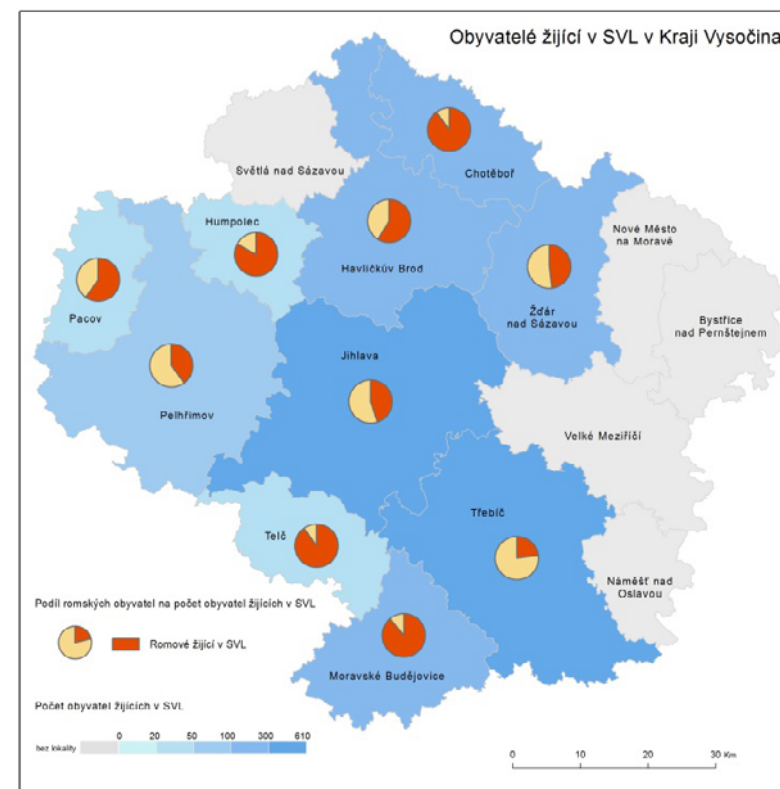
Zdroj: AUGUR Consulting s.r.o. a GAC spol. s.r.o.

Mapa č. 1 – Prostorové rozložení SVL v Kraji Vysočina. Zdroj: AUGUR Consulting s.r.o.

Mapa č. 1 znázorňuje rozložení SVL v celém Kraji Vysočina dle jednotlivých ORP. Jedná se o data získaná především z výše citovaných analýz.

O výše uvedeném počtu obyvatel jednotlivých SVL můžeme diskutovat pouze jako o odhadech, jelikož není možné získat konkrétnější informace i z důvodu migrace těchto obyvatel. V SVL Kraje Vysočina žije tedy cca 1 200–2 200 obyvatel, z toho zhruba polovina Romů. Poměr Romů a majoritní populace v SVL v rámci ORP Kraje Vysočina znázorňuje **mapa č. 2**.

Mapa č. 2 – Obyvatelé žijící v SVL v Kraji Vysočina (členění dle ORP). Zdroj: Odbor sociálních věcí a Odbor informatiky, KrÚ Kraje Vysočina

Tabulka č. 6 – Srovnání údajů plynoucích z Gabalovy analýzy

Identifikace SVL:	Gabalova analýza 2006	Gabalova analýza 2015
Počet SVL ČR	310	606
Počet SVL v Kraji Vysočina	11	13
Počet obyvatel v SVL ČR	60–80 000	95–115 000
Počet obyvatel na 1 SVL	271	188
Počet obyvatel v SVL Kraje Vysočina	1 500–2 000	300–1 300

Zdroj: Analýza SVL v ČR, GAC 2015.

Gabalova analýza je, jak již bylo řečeno, jedním ze základních

zdrojů informací v oblasti týkající se SVL. Tabulka č. 6 srovnává verze z roku 2006 a 2015. Je vidět, že v roce 2006 existovalo na území ČR více než 300 sociálně vyloučených (a sociálním vyloučením ohrožených) lokalit, v nichž tehdy žilo až 80 tis. obyvatel.¹⁸ V roce 2015 je evidováno již 606 SVL, což je téměř o polovinu více než v roce 2006, a žije v nich okolo 115 tis. obyvatel. Počet obyvatel na jednu lokalitu se snížil, což je způsobeno tím, že vznikají menší SVL, kde bydlí nižší počet (nejen romských) obyvatel. Tento trend se potvrdil i na údajích za Kraj Vysočina.¹⁹

Hlavním nástrojem sociálního začleňování může být samotná činnost sociálních služeb. Aktuální seznam všech relevantních poskytovatelů sociálních služeb, jejichž činnost se dotýká obyvatel SVL, se nachází v **příloze č. 1** tohoto dokumentu. Nejčastěji využívané jsou zejména terénní programy, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež nebo občanské poradny.

Tato kapitola se zabývá základními oblastmi, na něž má být zamě-

¹⁸ Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, Ivan Gabal Analysis & Consulting C, Praha 2006.

¹⁹ Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR, GAC, Praha, 2015.

7 Hlavní oblasti integrace příslušníků sociálně vyloučených lokalit

řena integrace obyvatel SVL. Patří mezi ně vzdělávání, zaměstnanost, bydlení, zdraví a bezpečnost obyvatel.

7.1 Zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělávání

Podkapitola shrnuje základní informace týkající se vzdělávání obyvatel SVL. Konkrétně se jedná o základní, tzv. primární vzdělávání doplněné o předškolní výchovu a střední, tzv. sekundární vzdělávání.

7.1.1 Předškolní výchova a primární vzdělávání

Mateřské školy Kraje Vysočina jsou pro většinu obyvatel SVL dostupné. Přesto děti ze SVL zpravidla mateřskou školu nenavštěvují, protože jejich rodiče jsou většinou nezaměstnaní. Důvody, proč děti ze SVL nevyužívají předškolní vzdělávání, jsou různé. Zřejmě je na prvním místě finanční dostupnost mateřských škol, nepochopení významu předškolní výchovy pro vstup do základní školy (dále jen „ZŠ“), prostý stav (v rodině žije více dětí, rodiče menších dětí jsou doma) apod.

Tabulka č. 7 – Přehled vzdělávacích zařízení zřizujících přípravné ročníky

Název zařízení	Sídlo zařízení	Počet přípravných ročníků		Počet dětí, které se v nich vzdělávají	
		2010	2015	2010	2015
Získaná data z roku:					
ZŠ Jihlava	Demlova 32	0	1	0	18
ZŠ Jihlava	E. Rošického 2	1	2	12	30
ZŠ Jihlava	Jungmannova 6	1	1	10	10
ZŠ Jihlava	Kollárova 30	0	1	0	16
ZŠ Jihlava	Křížová 33	0	1	0	13
ZŠ Žďár nad Sázavou	Komenského 6	1	1	11	11

Zdroj: Odbor školství, mládeže a sportu, KrÚ Vysočina

Školy zřizují kontinuálně již několik let přípravné třídy²⁰, jejichž výchova se zaměřuje na základní činnosti, např. počátky čtení a psaní, rozvoj jazykové stránky, výtvarnou, hudební a tělesnou výchovu apod. Často se stává, že někteří žáci z přípravné třídy nastoupí na běžnou ZŠ, ale již v následujících letech přechází na ZŠ praktickou.²¹ V **tabulce č. 7** jsou srovnány počty přípravných ročníků zřízených při ZŠ v kraji za roky 2010 a 2015. V posledních pěti letech se počet těchto ročníků zvýšil. Motivovat rodiče k tomu, aby posílali své děti do školy, je značně komplikované a nedaří se to ani ve spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dětí. Přípravné třídy při mateřských školách v Kraji Vysočina nejsou.

²⁰ Dle novely zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, lze do přípravné třídy nově zařadit i dítě bez sociálního znevýhodnění, přednostně se přijímají děti s povoleným odkladem povinné školní docházky. Přípravnou třídu lze nově zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat alespoň 10 dětí (namísto dosavadních 7 dětí).

²¹ Vyhláška týkající se praktických škol, na které se teprve pracuje, by měla nahradit rušenou přílohu rámcového vzdělávacího programu pro lehce mentálně postižené děti tzv. podpůrnými opatřeními, která jim mají pomoci překonat jejich znevýhodnění.

V Kraji Vysočina je (mimo MŠ) většina vzdělávacích aktivit pro děti v předškolním věku řešena prostřednictvím nestátních neziskových organizací (dále jen „NNO“), a to zejména **sociálně aktivizačními službami pro rodiny s dětmi**. Svými aktivitami umožňují nejen romským dětem rovnocenný vstup do prvních tříd ZŠ, rozvíjí tak základní znalosti a kompetence nezbytné pro vstup na ZŠ, a pomáhají dětem také upevňovat společenské, stravovací, sebeobslužné a hygienické návyky. Nejdůležitějším přínosem je pro tyto rodiny a děti srovnání startovací čáry vzdělávacího procesu v dětském věku. Řadíme sem např. Klubíčko při Oblastní charitě (dále jen „OCH“) Jihlava a OCH Třebíč.

Poté může navazovat docházka do **nízkoprahových zařízení pro děti a mládež**, která jsou primárně určena pro sociálně vyloučené děti a mládež. Takováto zařízení nabízí pomoc v obtížných životních situacích, smysluplné trávení volného času, motivaci ke vzdělávání apod. Patří sem např. Erko při OCH Jihlava, Ambrela při OCH Třebíč nebo Denní centrum pro děti a mládež ve Žďáru nad Sázavou.

Spolupráce NNO se školami je do značné míry ovlivněna charakterem Kraje Vysočina. Zcela odlišná situace je ve velkých městech a v malých obcích bez pravidelné dopravní obslužnosti. Ze strany škol je zaznamenána vyšší poptávka po **terénních službách**, než které jsou v současnosti poskytovány. Výhodou terénních programů pro obyvatele SVL je především poskytování služby přímo v přirozeném sociálním prostředí. Cílem těchto služeb je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života. Příkladem jsou např. terénní programy Sovy při OCH Jihlava.

Co se týče primárního vzdělávání, základní bariérou pro dobré zvládnutí nároků běžné školy je malá motivace žáků ze SVL a jejich rodin k samotnému procesu vzdělávání. Tím dochází k mezigeneračnímu přenosu nízké vzdělanostní úrovně. Nepřehlednou bariérou je i nastavení zohledňování potřeb žáků ze strany školy.²²

²² S tím souvisí i míra inkluzivního vzdělávání.

V mnoha případech běžné školy nemají výraznější zájem o naplnění uceleného procesu souvisejícího se zaváděním principů a prvků **inkluzivního vzdělávání**²³ žáků se sociálním znevýhodněním, nevytváří dostatek podpůrných opatření, nejsou dostatečně iniciativní při práci s rodinou žáka se sociálním znevýhodněním. Také chybí podpora ze strany veřejných institucí. Většinou je formální, chybí systematická, organizační a finanční podpora.

Tabulka č. 8 – Asistenti pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním

Získaná data z roku:	Počet asistentů pedagoga na MŠ		Počet asistentů pedagoga na ZŠ		Počet asistentů pedagoga na SŠ		Výše schválené dotace ze strany MŠMT na rok ¹ (v tis. Kč)		Výše dotační podpory programu ze strany kraje	
	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015
	2	0	8	9	0	0	1 583	1 154	0	0

Zdroj: Odbor školství, mládeže a sportu, KrÚ Kraje Vysočina

Tabulka č. 8 je zaměřena na srovnání počtu asistentů pedagoga za období 2010–2015. ZŠ Kraje Vysočina zapojené do rozvojového programu financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním hodnotí využití dotace jako velmi přínosné, protože v mnohých případech asistenti dobře znají prostředí, z něhož žáci pocházejí, a to napomáhá k pochopení celého kontextu žáka.

7.1.2 Sekundární vzdělávání

Většina studentů se sociálním znevýhodněním se vzdělává na odborných učilištích. Na základě kvalifikovaného odhadu lze konstatovat, že většina studentů pocházejících ze SVL ze začátku školního roku řádně nastoupí, avšak tzv. „úmrtnost“ během studia je výrazně vyšší než

²³ Inkluzivní vzdělávání neboli „společné vzdělávání“ je vzdělávání bez ohledu na sociální situaci postižení, zdravotní stav, rasu, příslušnost, náboženské vyznání, rodinný stav apod. a při vzdělávání zohledňuje individuální potřeby žáka.

²⁴ Jedná se o dotační podporu krajů v rámci rozvojového programu MŠMT „Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním“.

u ostatních žáků. Může to být způsobeno malou podporou rodiny, nechutí připravovat se do školy nebo vidinou finančních přivýdělků v případě, že školu předčasně ukončí.²⁵

Je velice důležité podporovat přestup žáků se sociálním znevýhodněním na střední školu, k čemuž mohou sloužit následující aktivity:

- **kariérové poradenství na školních poradenských pracovištích** – poskytování kariérového poradenství výchovnými poradci nebo speciálním pedagogem, konzultace poskytované rodičům romských žáků, motivace v rámci rodičovské skupiny apod.,
- **kariérové poradenství poskytované úřadem práce** (dále též „ÚP“) – zajišťují kontaktní pracovníci ÚP,
- **vyšetření profesní orientace poskytované pedagogicko-psychologickými poradnami** – psychologická diagnostika a poradenství zaměřené na profesní orientaci,
- **aktivity základních škol** – příprava všech žáků na přijímací zkoušky v rámci nepovinných předmětů a v rámci individuální přípravy a konzultací s žáky a rodiči, kariérové poradenství poskytované výchovnými poradci na školách bez **školního vzdělávacího plánu**,
- **podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol a konzervatoří** – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vyhláší program na podporu romských žáků. Studenti si mohou požádat o dotaci prostřednictvím školy. V roce 2014 bylo využito 26 700 Kč z tohoto programu v rámci Kraje Vysočina.

²⁵ Úspěšným projektem v partnerství se Soukromou vyšší odbornou školou sociální v Jihlavě je Mulačágo, jehož cílem je prohloubit a rozšířit odborné profesní kompetence studentů této školy a ověřit jejich naplňování v praxi.

7.1.3 SWOT ANALÝZA – vzdělávání

SWOT analýza byla zpracována ve spolupráci s aktéry působícími v oblasti sociálního začleňování.

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - přípravné třídy - povinná školní docházka - asistenti pedagoga - možnosti rekvalifikace - školní poradci - stipendia - sociálně aktivizační služby - podpora obcí, kraje, státu 	<ul style="list-style-type: none"> - motivace rodin - nízké vzdělání rodičů - absence podpory ze strany rodiny - špatná znalost českého jazyka - nedostatečné zázemí dětí pro přípravu do školy - koncentrace v sociálně vyloučených lokalitách - nekoncepčnost financování asistentů pedagoga - sociálněekonomická situace rodin - neuplatnitelnost na trhu práce z důvodu nízkého vzdělání - nízká finanční gramotnost
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> - úprava věkové hranice povinné školní docházky - dostupnost mateřských škol - systematická a cílená podpora předškolního vzdělávání - finanční gramotnost - podpora NNO při vytváření potřebných služeb - dobrovolnictví - pestřejší škála školních programů - kariérní poradenství v rámci NNO - individualizace přístupu k žákům - zapojení rodičů - vznik a rozvoj komunitních škol 	<ul style="list-style-type: none"> - nezaměstnatelnost - prostorové vyloučení (nedostupnost služeb) - sociálně patologické jevy - úpadek morálky - sociální propad - vznik nových sociálně vyloučených lokalit - předluženost - sociální past - zneužívání ze strany rodiny - brzké těhotenství dívek - rezignace a negativní přístup ze strany majority

7.1.4 Priorita: Zvýšit úroveň kvalifikace a vzdělání v SVL

Na základě SWOT analýzy zpracované ve spolupráci s aktéry působícími v oblasti sociálního začleňování obyvatel SVL byla stanovena tato priorita, její cíle a dílčí aktivity pro oblast vzdělání.

Cíle	Dílčí aktivity
<p><i>Zajištění pravidelné školní docházky dětí (základní i mateřské školy)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - podpora terénní sociální práce v sociálně vyloučených lokalitách - podpora aktivit zaměřených na rozvoj kompetencí rodičů - podpora spolupráce terénních pracovníků se školami - systematická podpora zřizování přípravných ročníků pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí - podpora zřizování nových pozic asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním a jejich rozvoj, financování prostřednictvím MŠMT - využívání sociálních pedagogů či sociálních pracovníků v prostředí školy za účelem zlepšení komunikace mezi rodiči a školou - finanční podpora NNO navazující na vzdělávací aktivity škol - podpora aktivní spolupráce mezi NNO a školami za účelem maximalizace příležitostí a podpory ke zlepšení školní úspěšnosti dětí, ale i za účelem posílení jejich komunit - intervence v dostupnosti dopravy dětí ze sociálně vyloučených lokalit do školy - podpora dlouhodobých programů primární prevence ve školách
<p><i>Vyšší odbornost sociálních pracovníků v tématech týkajících se sociálního vyloučení</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - vzdělávání a metodické vedení pracovníků obcí a poskytovatelů sociálních služeb v aktuálních tématech týkajících se sociálního vyloučení - realizace systematického a kontinuálního vzdělávání pro asistenty pedagoga pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí
<p><i>Vyšší odbornost pedagogických pracovníků v tématech týkajících se sociálního vyloučení</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - metodická podpora pedagogických pracovníků a pracovníků školských poradenských zařízení

7.2 Zvýšení zaměstnanosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit

Jedním ze současných cílů aktivní politiky zaměstnanosti, který vychází z celkové strategie zaměstnanosti Evropské unie, je prevence sociálního vyloučení a prevence zhoršování celkové kvality života nezaměstnaných.

7.2.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Vyloučením ze zaměstnání se velmi významně mění život jednotlivců, a to konkrétně:

- ztrácí vnitřní uspokojení, které jim práce a zaměstnání přinášejí, a to nejen ve vztahu ke konzumu a finančním potřebám, ale také ztrácejí svůj status, cíle a sociální kontakty.
- nezaměstnanost ovlivňuje jak postavení jedinců, tak i jejich sociální jednání. Čím déle jsou lidé nezaměstnaní, tím více u nich dochází k prohlubování potíží.
- nezaměstnaní lidé ztrácí pracovní návyky a chuť do zaměstnání vůbec nastoupit.

Jedním z nezbytných předpokladů společenského vzestupu sociálně vyloučených osob je zlepšení jejich pozice na trhu práce. Jednou z možností je využití tzv. veřejně prospěšných prací. Jedná se o časově omezené pracovní příležitosti spočívající zejména v údržbě veřejného prostranství.

V rámci aktivní politiky zaměstnanosti je nutné pracovat se všemi skupinami nezaměstnaných, vytvářet pro nezaměstnané pracovní a sociálně aktivizující programy, které sice nemusí vést přímo k získání zaměstnání, ale především k obnovení zájmu klientů o osobní a sociální rozvoj. Je nutné si uvědomit, že se jedná o osoby, které často buď nikdy nepracovaly, nebo se jen symbolicky účastnily trhu práce. Mnohdy těmto osobám chybí jakákoli motivace a jejich závislost na sociálních dávkách se tak stává automaticky jedinou

obživou. Tento způsob života je často mezigeneračně předáván. Dlouhodobě nezaměstnaní přicházejí o pracovní návyky, ztrácí smysl pro povinnost a odpovědnost. Opakovaný neúspěch při hledání nového zaměstnání je vede ke ztrátě zájmu a snahy o návrat na trh práce. Mezi širší negativní dopady náleží vytlačování znevýhodněných osob (zejména Romů) na sekundární trh práce, kde získávají nestabilní pracovní příležitosti často bez pracovní smlouvy.

Zaměstnanost je tak považována za klíč pro cestu z chudoby a sociálního vyloučení jak jednotlivých obyvatel SVL, resp. Romů, tak k překonání historicky vzniklého znevýhodnění příslušníků sociálně vyloučených romských komunit jako celku.

Dlouhodobá a opakovaná nezaměstnanost sociálně vyloučených lidí vyplývá zejména:

- z nesouladu mezi požadavky zaměstnavatelů a úrovní kvalifikace,
- z nedostatku pracovních příležitostí,
- z existence předsudků a diskriminace na trhu práce (např. ženy – matky, lidé ve věku 50+),
- z nákladnosti dojíždění do zaměstnání mimo trvalé bydliště,
- z chybějící motivace a nízkého sebevědomí po mnoha neúspěšných pokusech o nalezení zaměstnání.

7.2.2 Programy na podporu zaměstnanosti sociálně vyloučených osob v rámci úřadu práce

K možnosti zapojení sociálně vyloučených do pracovního procesu je třeba určitý čas a podmínky, které je třeba vytvořit prostřednictvím speciálních aktivit a programů. Zdůvodnění potřebnosti vypsaní projektů vychází ze dvou hledisek:

- 1) jednak z hlediska statistického, které zdůvodňuje volbu konkrétní cílové skupiny projektu,
- 2) z hlediska potřeb cílové skupiny.

ÚP realizuje v rámci práce s cílovou skupinou projekty, jejichž cílem je především:

- zvýšení motivace,
- obnovení základních sociálních a osobnostních kompetencí,
- lepší orientace na trhu práce, ověření základních pracovních dovedností,
- zvýšení kvalifikačních předpokladů prostřednictvím zvolené re-kvalifikace na základě výstupů poradenství i bilanční diagnostiky a tím zvýšení možnosti k získání nového zaměstnání klientů projektu, kterými jsou osoby převážně dlouhodobě nezaměstnané.

ÚP se v novém programovacím období, stejně jako v předešlém, zaměřuje na tyto skupiny, kdy realizuje projekty s cílem zmírnit tyto bariéry na pracovním trhu. V letech 2016–2019 bude realizován projekt „**Nová šance na Vysočině**“. V předešlém období proběhly projekty tohoto typu s názvem Odrazový můstek a Cesta přes bariéry.

7.2.3 Programy na podporu zaměstnanosti sociálně vyloučených osob v Kraji Vysočina realizované NNO

V Kraji Vysočina bylo či je realizováno několik programů, které se zaměřují zejména na zvýšení zaměstnanosti sociálně vyloučených osob. Jedním z nich je program „Malá řemesla PLUS“, který je zaměřený na pracovní integraci sociálně vyloučených osob do 25 let věku bez kvalifikace nebo s nízkou úrovní kvalifikace a osob starších 50 let dlouhodobě nezaměstnaných na trh práce. Např. na Třebíčsku je poskytována služba sociální rehabilitace s názvem TaxiS, jejímž cílem je poskytovat osobám se zdravotním a sociálním znevýhodněním podporu, která jim umožní najít si odpovídající zaměstnání a zapojit se do běžného života. Bezplatné poradenství je možné využít i v rámci občanských poraden působících v Kraji Vysočina.

Jedná se o programy typicky využitelné obyvateli SVL. Existuje i řada dalších integračních subjektů zainteresovaných do této oblasti.

7.2.4 SWOT ANALÝZA – zaměstnanost v SVL

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - nabídka rekvalifikace - postupné zvyšování minimální mzdy - využití veřejně prospěšných prací - pozitivní vzory - umělecký talent obyvatel SVL - spolupráce úřadu práce s NNO, příspěvkovými organizacemi, obcemi apod. 	<ul style="list-style-type: none"> - neochota zaměstnávat obyvatele SVL, potažmo romských komunit - zadluženost – exekuce - nízká úroveň vzdělání - neochota pracovat vzhledem k rozdílu mezi minimální mzdou a poskytovanými sociálními dávkami - malá motivace - nepřiměřené finanční nároky sociálně vyloučených obyvatel - sociálně patologické jevy - špatná orientace v systému administrativních procesů institucí - nelegální práce - praktiky některých „romských“ firem - nezaměstnanost po ukončení studia - neznalost práv a povinností
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> - návaznost rekvalifikací na pracovní místo - využívání možností veřejné služby - variabilní formy zaměstnávání (přízpůsobení mentalitě) - zakázky malého rozsahu (stát, kraje, obce) - podpora pozitivních vzorů ze strany masmédií - využití kapacity příspěvkových organizací obcí - zefektivnění přístupu úřadu práce - rozvoj sociálního podnikání 	<ul style="list-style-type: none"> - finanční nezajištění ve stáří (bez nároků na vyplácení důchodu) - sociálně patologické jevy (rizikové chování) - normativní přístup škol - negativní vliv ze strany masmédií (reklamy, seriály atd.) - nárůst lichvy - odlišné vnímání autorit

SWOT analýza byla zpracována ve spolupráci s aktéry působícími v oblasti sociálního začleňování.

7.2.5 Priorita: Vyšší zaměstnatelnost osob žijících v SVL

Na základě SWOT analýzy zpracované ve spolupráci s aktéry působícími v oblasti sociálního začleňování obyvatel SVL byla stanovena tato priorita, její cíle a dílčí aktivity pro oblast zaměstnanosti.

Cíle	Dílčí aktivity
<i>Inovativní přístup k vytváření nových pracovních příležitostí</i>	<ul style="list-style-type: none"> - podpora obcí (v návaznosti na výzvy MPSV) v realizaci projektů vytvářejících pracovní příležitosti vhodné pro sociálně vyloučené obyvatele - podpora firem při zaměstnávání osob ze SVL a dalších dlouhodobě nezaměstnaných, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením - propagace dobré praxe v oblasti vzniku nových pracovních příležitostí, především prostřednictvím sociálního podnikání či rozvoje městských firem - podpora legislativních změn v oblasti zaměstnanosti a alternativních přístupů
<i>Cílená a systematická aktivizace přirozených zdrojů vedoucí k vyšší konkurenceschopnosti na trhu práce</i>	<ul style="list-style-type: none"> - systematická podpora NNO a jejich jednotlivých aktivit zaměřených na naplnění cíle (např. spolupráce ÚP a terénních pracovníků) - shromažďování podnětů a dobrých praxí a jejich další propagace - podpora obcí v realizaci programů vedoucích k aktivizaci sociálně vyloučených obyvatel - podpora systematické komunitní práce v sociálně vyloučených lokalitách
<i>Vyšší finanční gramotnost obyvatel sociálně vyloučených lokalit</i>	<ul style="list-style-type: none"> - vzdělávání sociálních pracovníků (převážně terénních pracovníků) v dluhové problematice - podpora aktivit vedoucích k větší informovanosti o rizicích předlužení a jejich následcích - podpora zavádění systematického zvyšování finanční gramotnosti do škol - cílená propagace institucí zaměřených na dluhové poradenství

7.3 Zajištění rovného přístupu k dostupnému bydlení, zdravotní péče a bezpečnosti

Bydlení společně s nezaměstnaností je nejpalčivějším problémem obyvatel SVL.

7.3.1 Úroveň bydlení osob v SVL

Dostupnost bydlení v Kraji Vysočina je pro sociálně vyloučené různá. Obce se zpravidla zbavily svého bytového fondu. Několik málo rodin má své vlastní bydlení (většinou na vesnici).

V minulosti ve větších městech bydlela většina sociálně vyloučených osob v bytech panelových domů s plnou vybaveností. V současné době jsou těmto občanům přidělovány jen byty ve standardní, případně nižší kvalitě, přičemž jen malé procento z nich je vlastníkem objektu, ve kterém žijí. Díky jejich špatné finanční situaci začíná být bytová situace v SVL kritická. Prakticky malá dostupnost nového bydlení způsobuje vznik vícegeneračních bytů, které pro takovou kumulaci osob nejsou vhodné, a dochází v nich ke kumulaci mnoha sociálních problémů. Dalším častým typem ubytování jsou soukromé ubytovny, ve kterých žije velká část sociálně vyloučených občanů.

V krajském městě Jihlava jsou vyčleněné byty pro osoby ohrožené ztrátou bydlení nebo s nevyhovujícím bydlením, tzv. sociální byty. Pro přidělení bytu je třeba splnit základní podmínky, které se však sociálně slabým obyvatelům nedaří plnit. Dle aktuálního znění zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, již nedochází k přestěhování do tzv. holobytů kvůli vzniklým dluhům, a proto se pronajímatelé nezajímají o to, kam se dlužník přestěhuje.²⁶ Nejčastější příčinou ztráty bydlení jsou dluhy na nájemném a na službách spojených s užíváním bytu. Bohužel se nejedná o krátkodobé neplacení. Dlužné částky bývají velmi vysoké. Odpovědní úředníci i zástupci

²⁶ Dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník již nemusí majitel bytu nájemníkovi zajistit bytovou náhradu v případě vypovězení nájmu.

NNO také uvádějí neschopnost domluvit se s dlužníkem na splátkovém kalendáři. Nejčastější strategií sociálně vyloučených rodin bez přístřeší je nastěhování se k příbuzným, což vede k častým problémům v bytě dosud spořádaného nájemce. Stále více využívají obyvatelé SVL azylové domy a ubytovny, čímž se pozvolna vytrácejí tradiční rodinné vazby.

Základní bariérou v přístupu ke standardnímu bydlení²⁷ je nedostatek finančních prostředků v důsledku zadluženosti. Efektivním nástrojem v oblasti bydlení by měla být především systematická **terénní práce** zacílená na řešení problémů obyvatel SVL, ale také aktivní komunikace všech zainteresovaných subjektů a jejich preventivní působení proti velkému zadlužení nájemníků, např. správce nemovitosti by měl reagovat už při nezaplacení prvního nájemného. Další východisko nabízí zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, tzv. **instit ut zvláštního příjemce**, kdy dochází k přechodu povinnosti příjemce sociální dávky na jinou fyzickou osobu. Institut zvláštního příjemce by nicméně měl být využíván s rozvahou a pokud možno pouze přechodně, tzn. jen po dobu, kdy je to nutné. Určitě by bylo vhodné zvážit legislativní změnu.

7.3.2 Popis zdravotní situace osob v SVL

Ze zkušeností terénních pracovníků vyplývá, že zdravotní situace v SVL je přímo úměrná kvalitě bydlení a dostupnosti služeb. Lékařské preventivní prohlídky dětí i dospělých jsou často podceňovány a situace je mnohdy řešena až po intervenci sociálních pracovníků obcí nebo NNO. Neregistrujeme však žádné oficiální či neoficiální podněty, které by poukazovali na nedostupnost potřebné zdravotní péče.

Dostupnost zdravotní péče je garantována zákonem. Dle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších

²⁷ Vláda ČR již schválila koncepci sociálního bydlení, na jejímž základě bude zpracován zákon o sociálním bydlení s účinností od roku 2017.

předpisů, má pacient právo na poskytování zdravotních služeb na náležitě odborné úrovni, na úctu, důstojné zacházení, na ohleduplnost a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb v souladu s charakterem poskytovaných služeb. I když se tak často nestává, lékař může odmítnout ošetřit pacienta nebo ukončit péči o pacienta, ale jen v souladu se zákonem o zdravotních službách, který taxativně vymezuje důvody odmítnutí nebo ukončení péče o pacienta (§ 48). Důvody odmítnutí přijetí pacienta do péče nebo ukončení péče posuzuje její poskytovatel a je povinen vydat pacientovi písemnou zprávu, ve které je uveden důvod odmítnutí nebo ukončení zdravotní péče.

Prevence je nedílnou součástí péče o zdraví. Každý pacient má právo na všeobecnou preventivní prohlídku u svého registrujícího praktického lékaře, gynekologickou preventivní prohlídku, stomatologickou prohlídku. Žádný právní předpis však nestanoví občanům povinnost registrovat se za účelem poskytnutí primární ambulantní péče. Každý pacient má právo na poskytnutí lékařské péče či preventivní péče, nikoliv však povinnost ji čerpat.

7.3.3 Bezpečnostní situace

Bezpečnostní situace v Kraji Vysočina je primárně řešena v **Koncepci prevence kriminality Kraje Vysočina na léta 2013–2016**. Jejimi hlavními cíli je:

- zvýšení pocitu bezpečnosti občanů a jejich informovanost o možnostech ochrany před napadením a ochrany majetku,
- snižování míry trestné činnosti,
- snižování výskytu delikventní činnosti,
- pomoc obětem trestných činů.

V krajském městě Jihlava nebyly v poslední době zaznamenány žádné výrazné problémy či bezpečnostní rizika spojená s projevy nenávisť vůči sociálně vyloučeným romským komunitám či ostatním národnostním menšinám. Značným problémem se stává sestě-

hovávaní obyvatel SVL do centra města. Zde posedávají na lavičkách a negativně působí na kolemjdoucí.

Tato skutečnost se však netýká ostatních měst a obcí Kraje Vysočina, kde se spíše vyskytují drobné krádeže, rušení nočního klidu apod. V **tabulce č. 9** jsou počty všech řešených přestupků v Kraji Vysočina. Lze srovnat data poskytnutá Policí ČR a městskou policií zahrnující všechny obvody v Kraji Vysočina. Jedná se o počty přestupků týkajících se všech obyvatel, ne pouze sociálně vyloučených osob.

Tabulka č. 9 – Počty řešených přestupků v Kraji Vysočina

Získaná data z roku:	Celkový počet řešených přestupků		
	2013	2014	2015 (k 30. 6. 2015)
Městská policie	40 100	39 612	9 915
Policie ČR	70 149	72 604	38 279

Zdroj: MP Jihlava, PČR

7.3.4 SWOT ANALÝZA – Bydlení, zdraví a bezpečnost

SWOT analýza byla zpracována ve spolupráci s aktéry působícími v oblasti sociálního začleňování.

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - existence sociálních bytů - solidarita rodiny - možnosti komerčního ubytování - zvyšující se kultura bydlení (vnitřní prostředí) - nízká míra bezdomovectví - využívání sociálních služeb 	<ul style="list-style-type: none"> - neochota vlastníků bytů pronajímat obyvatelům SVL - diskriminace na trhu s bydlením - nereálné požadavky sociálně vyloučených - chybí azylové bydlení pro ohrožené rodiny - byty s překročenou kapacitou nájemníků - předluzenost nájemníků - špatná kvalita bydlení vzhledem k nakládání s majetkem - nekalé praktiky prodejců a nájemců bytů - absence sociální intervence v rámci obecních i soukromých ubytoven - nezodpovědný přístup k vlastnímu zdraví - zaměření sociálně vyloučených osob pouze na řešení základních životních potřeb
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> - připravovaný zákon o sociálním bydlení - důsledné dodržování postihů a sankcí - podpora ze strany EU - možná spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování v rámci koordinovaného přístupu - sociální asistence obcí - využití chráněného bydlení - komunitní plány obcí - vytvoření efektivního a koordinovaného systému prevence kriminality 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatečná politická podpora zástupců některých obcí - přesouvání problémů do jiné oblasti (samospráva) - nedostatečná prevence - řeší se až následky - nevyhovující podmínky bydlení - sociálně patologické jevy (rizikové chování) - špatný životní styl

7.3.5 Priorita: Zlepšit kvalitu bydlení a zdravotní stav obyvatel SVL

Na základě SWOT analýzy zpracované ve spolupráci s aktéry působícími v oblasti sociálního začleňování obyvatel SVL byla stanovena tato priorita, její cíle a dílčí aktivity pro oblast bydlení a zdraví.

Cíle	Dílčí aktivity
<i>Podpora osob ohrožených nebo postižených sociálním vyloučením při získávání či udržení standardního bydlení</i>	<ul style="list-style-type: none"> - aktivní spolupráce s příslušnými městskými a obecními úřady v oblasti bydlení - využití systému sociálního bydlení a podpory z evropských strukturálních a investičních fondů
<i>Boj proti územní koncentraci sociálního vyloučení</i>	<ul style="list-style-type: none"> - aktivní spolupráce s příslušnými městskými a obecními úřady v oblasti bydlení
<i>Posílení odpovědnosti sociálně vyloučených obyvatel za bydlení</i>	<ul style="list-style-type: none"> - podpora terénní a komunitní práce zaměřené na finanční gramotnost v sociálně vyloučených lokalitách - podpora vzniku dostupného bydlení s intenzivním doprovodným sociálním programem - navýšení kapacit azylového a chráněného bydlení - podpora služeb navazujících na terénní a komunitní práci zlepšujících kvalitu bydlení v SVL - podpora aktivit a projektů, které budou preventivně působit proti vzniku dluhů v souvislosti s bydlením - propagace příkladů dobré praxe
<i>Šíření osvěty týkající se prevence ve zdravotnictví</i>	<ul style="list-style-type: none"> - podpora vzdělávání terénních pracovníků ve zdravotní oblasti - podpora terénní práce zaměřené na minimalizaci rizikového chování (základní hygienické návyky) - podpora spolupráce obcí, škol, hygienických stanic, lékařů a dalších subjektů - podpora vzniku pozic sociálně zdravotních pomocníků

8. Další postup a evaluace

Aktualizovaná Strategie sociálně vyloučených lokalit v Kraji Vysočina je účinná pro období 2016–2020 s tím, že na každý rok její platnosti bude vytvořen akční plán realizace strategie včetně stanovení indikátorů a finančního rámce.

Ze zpracovaných SWOT analýz jednotlivých oblastí týkajících se sociálního začleňování byly pro jednotlivé priority a cíle navrženy níže uvedené indikátory.

Priorita: Zvýšit úroveň kvalifikace a vzdělávání v SVL**Cíl 1 – Zajištění pravidelné školní docházky dětí (ZŠ i MŠ)**

- Indikátor 1: Snížit celkový počet hodin absencí (resp. průměrný počet hodin žáka) u dětí ze SVL na ZŠ
- Indikátor 2: Zvýšit podíl dětí ze SVL, které navštěvují předškolní přípravu v MŠ

Cíl 2 – Vyšší odbornost pedagogických (popř. sociálních) pracovníků v tématech týkajících se sociálního vyloučení

- Indikátor 1: Počet pedagogických (popř. sociálních) pracovníků, kteří absolvovali odborné kurzy týkající se problematiky sociálního vyloučení

Priorita: Vyšší zaměstnatelnost osob žijících v SVL***Cíl 1 – Inovativní přístup k vytváření nových pracovních příležitostí***

- Indikátor 1: Počet nových služeb (projektů/programů/nástrojů) zaměřených na zvyšování zaměstnanosti osob žijících v SVL
- Indikátor 2: Počet osob, které se zapojily do nových projektů/programů/nástrojů zaměřených na zvyšování zaměstnanosti osob žijících v SVL
- Indikátor 3: Počet osob, které získaly zaměstnání v rámci nových služeb zaměstnanosti

Cíl 2 – Cílená a systematická aktivizace přirozených zdrojů vedoucích k vyšší konkurenceschopnosti na trhu práce

- Indikátor 1: Počet nových služeb (projektů/programů/nástrojů) zaměřených na zvyšování zaměstnanosti osob žijících v SVL
- Indikátor 2: Počet osob, které se zapojily do nových projektů/programů/nástrojů zaměřených na zvyšování zaměstnanosti osob žijících v SVL
- Indikátor 3: Počet osob, které získaly zaměstnání v rámci nových služeb zaměstnanosti

Cíl 3 – Vyšší finanční gramotnost obyvatel SVL

- Indikátor 1: Počet spotřebitelských úvěrů
- Indikátor 2: Počet exekucí na dávky státní sociální podpory a důchody

Priorita: Zlepšit kvalitu bydlení a zdravotní stav obyvatel SVL***Cíl 1 – Podpora osob ohrožených nebo postižených sociálním vyloučením při získávání či udržení standardního bydlení***

- Indikátor 1: Počet služeb projektů/programů/nástrojů zaměřených na podporu bydlení osob ohrožených nebo postižených sociálním vyloučením

- Indikátor 2: Počet osob, které se zapojily do nových projektů/programů/nástrojů zaměřených na podporu bydlení osob ohrožených nebo postižených sociálním vyloučením
- Indikátor 3: Počet osob dlouhodobě žijících v nestandardním bydlení (ubytovací zařízení a prostory, které nejsou určeny na bydlení)
- Indikátor 4: Počet příjemců doplatku na bydlení v ubytovacích zařízeních a jiných než obytných prostorech

Cíl 2 – Boj proti územní koncentraci sociálního vyloučení

- Indikátor 1: Počet SVL na území kraje
- Indikátor 2: Počet osob žijících v SVL na území kraje

Cíl 3 – Posílení odpovědnosti sociálně vyloučených obyvatel za bydlení

- Indikátor 1: Podíl rodin v SVL, které nemají dluh na nájemném nebo platbách spojených s bydlením
- Indikátor 2: Podíl domácností v SVL, které dodržují splátkový kalendář na splácení dluhů na nájemném nebo platbách spojených s bydlením

Použité zdroje a literatura

Při zpracování této strategie byly použity následující zdroje:

1. Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR, GAC spol. s.r.o., květen 2015
2. Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, Ivan Gabal Analysis & Consulting, srpen 2006
3. Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji na léta 2015–2018
4. Metodika koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám, Agentura pro sociální začleňování, leden 2015
5. Nástroje pro obce v boji proti sociálnímu vyloučení „kuchařka“, Úřad vlády ČR, 2015
6. Odborná analýza sociálně vyloučených romských lokalit v Kraji Vysočina a dostupnosti sociálních služeb v těchto lokalitách, AUGUR Consulting s.r.o., 2015
7. Program rozvoje Kraje Vysočina 2015–2018
8. Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011–2015, Agentura pro sociální začleňování ČR, srpen 2011
9. Strategie integrace sociálně vyloučených lokalit v Královéhradeckém kraji 2011–2016
10. Strategie romské integrace do roku 2020, Agentura pro sociální začleňování ČR, únor 2015
11. Strategie sociálního začleňování 2014–2020, MPSV, leden 2014
12. Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení, GAC spol. s.r.o., květen 2010
13. Zpráva o naplňování Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011–2015, Agentura pro sociální začleňování ČR, leden 2015
14. Zpráva o plnění strategie sociálního začleňování 2014–2020, MPSV, 2014
15. Zpráva o stavu romské menšiny v Kraji Vysočina za rok 2014, KrÚ Kraje Vysočina, březen 2015

Právní předpisy

1. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
2. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a zákaz diskriminace v různých oblastech, ve znění pozdějších předpisů

5. Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů
8. Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Webové stránky:

1. Agentura pro sociální začleňování – <http://www.socialni-zaclenovani.cz/>
2. Český statistický úřad – www.czso.cz
3. Český statistický úřad Jihlava – www.jihlava.csu.cz
4. Integrovaný regionální operační program – www.s-f.cz/cs/Microsites/IROP
5. Interreg V-A Rakousko-Česko – www.at-cz.eu
6. Ministerstvo práce a sociálních věcí – www.mpsv.cz
7. Norské fondy – www.eeagrants.cz
8. OP Výzkum, vývoj a inovace – www.msmt.cz/strukturalni-fondy-1/op-vvv
9. OP Zaměstnanost – www.esfcr.cz/OP-zamestnanost-2014-2020
10. OP Životní prostředí – www.opzp.cz

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Základní údaje o Kraji Vysočina	21
Tabulka č. 2 – Věkové složení obyvatel Kraje Vysočina	22
Tabulka č. 3 – Nejvyšší ukončené vzdělání obyvatel ČR a kraje ve věku 15 a více let	22
Tabulka č. 4 – Nezaměstnanost v jednotlivých okresech Kraje Vysočina	23
Tabulka č. 5 – Počty sociálně vyloučených lokalit a obyvatel v nich žijících dle ORP Kraje Vysočina	29
Tabulka č. 6 – Srovnání údajů plynoucích z Gabalovy analýzy	31
Tabulka č. 7 – Přehled vzdělávacích zařízení zřizujících přípravné ročníky	34
Tabulka č. 8 – Asistenti pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním	36
Tabulka č. 9 – Počty řešených přestupků v Kraji Vysočina	48

Seznam grafů

Graf č. 1 – Výše finančních prostředků z rozpočtu Kraje Vysočina určených na soc. služby	19
Graf č. 2 – Nezaměstnanost v jednotlivých ORP Kraje Vysočina	23

Seznam map

Mapa č. 1 – Prostorové rozložení SVL v Kraji Vysočina	30
Mapa č. 2 – Obyvatelé žijící v SVL v Kraji Vysočina	31

Seznam zkratk použitých v textu

ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
ESF	Evropský sociální fond
GAC	GAC spol. s.r.o.
IROP	integrováný regionální operační program
MP	městská policie
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NNO	nestátní nezisková organizace
OCH	oblastní charita
PČR	Policie ČR
SVL	sociálně vyloučené lokality
ÚP	Úřad práce ČR
VPM	volné pracovní místo
ZŠ	základní škola

Příloha č. 1 – Přehled dostupných sociálních služeb v Kraji Vysočina zaměřených mj. i na cílovou skupinu obyvatelé SVL

Odborné sociální poradenství	Místo poskytování služby	Kapacita služby
Občanská poradna Jihlava	Jihlava, Telč, Dačice	-
Občanská poradna Třebíč	Třebíč, Moravské Budějovice	-
Občanská poradna Žďár nad Sázavou	Žďár nad Sázavou, Velké Meziříčí	-
Oblastní charita Havlíčkův Brod – Občanská poradna Havlíčkův Brod	Havlíčkův Brod	-
Oblastní charita Pelhřimov – Občanská poradna Pelhřimov	Pelhřimov	-
Psychocentrum – manželská a rodinná poradna Kraje Vysočina, p. o.	Jihlava, Pelhřimov, Havlíčkův Brod, Třebíč, Žďár nad Sázavou	-
Portimo, o.p.s.	Nové Město na Moravě, Bystřice nad Pernštejnem	-

Azylové domy	Místo poskytování služby	Kapacita (počet lůžek) dle registru
Oblastní charita Havlíčkův Brod – Charitní domov pro matky s dětmi Havlíčkův Brod	Havlíčkův Brod	18
Středisko křesťanské pomoci Jihlava – Azylový dům pro muže Jihlava	Jihlava	24
Středisko křesťanské pomoci – Naděje pro život Jihlava – Azylový dům pro ženy a matky s dětmi Jihlava	Jihlava	33
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Třebíč – Domov pro matky Třebíč	Třebíč	45
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Třebíč – Azylový dům pro muže Třebíč	Třebíč	24
Ječmínek, o.p.s. – Domov pro matky – otce – s dětmi	Žďár nad Sázavou	30 (rodiče s dětmi), 10 (rodiče)
Sociální služby města Žďaru nad Sázavou – Azylová ubytovna pro muže	Žďár nad Sázavou	24
Na počátku, o. p. s.	Vysočina	17

Domy na půli cesty	Místo poskytování služby	Kapacita dle registru
Centrum J. J. Pestalozziho, o.p.s.	Havlíčkův Brod	8

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	Místo poskytování služby	Kapacita dle registru
Oblastní charita Havlíčkův Brod – Nízkoprahové centrum pro děti a mládež Světlá nad Sázavou	Světlá nad Sázavou	Ambulantní – 40
Oblastní charita Havlíčkův Brod – Nízkoprahový klub BAN!	Havlíčkův Brod	Ambulantní – 50
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Jihlava – Nízkoprahový klub Vrakbar Jihlava	Jihlava, Kostelec	Ambulantní – 60 Terénní – 24
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Jihlava – Erko – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Jihlava	Jihlava	Ambulantní – 45
Farní charita Pacov – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Spirála	Pacov	Ambulantní – 30
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Třebíč – Ambrela – komunitní centrum pro mládež Třebíč	Třebíč	Ambulantní – 25
STŘED, z. ú. – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež eMBečko	Moravské Budějovice	Ambulantní – 50 Terénní – 30
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Třebíč – BARÁK – nízkoprahový klub	Třebíč	Ambulantní – 20
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Žďár nad Sázavou – Ponorka – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Žďár nad Sázavou	Žďár nad Sázavou	Ambulantní – 35 Terénní – 8
Portimo, o.p.s. – EZOP – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež	Nové Město na Moravě	Ambulantní – 90 Terénní – 40
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Žďár nad Sázavou – Nadosah – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež	Bystřice nad Pernštejnem	Ambulantní – 25 Terénní – 4
Sociální služby města Žďaru nad Sázavou – Denní centrum pro děti	Žďár nad Sázavou	Ambulantní – 30 Terénní – 20 kontaktů
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Žďár nad Sázavou, Wellmez – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Velké Meziříčí	Velké Meziříčí	Ambulantní – 40 Terénní – 8
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Jihlava, ZASTÁVKA Telč	Telč	Ambulantní – 48 Terénní – 24

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	Místo poskytování služby	Kapacita dle registru
STŘED, z. ú.	Třebíč, Moravské Budějovice	Ambulantní – 10 Terénní – 8
Portimo, o.p.s.	Nové Město na Moravě, Bystřice nad Pernštejnem	Ambulantní – 3 Terénní – 3
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Třebíč – Komunitní centrum Klubičko Třebíč	Třebíč	Ambulantní – 20 Terénní – 12
Centrum pro rodinu Vysočina, z. s.	Jihlava	Ambulantní – 2 Terénní – 1
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Jihlava – Klubičko Jihlava	Jihlava	15
Oblastní charita Pelhřimov – KLÍČ – Centrum pro rodinu	Pelhřimov	Ambulantní – 4 Terénní – 7
Oblastní charita Havlíčkův Brod	Havlíčkův Brod, Světlá nad Sázavou, Humpolec	Ambulantní – 6 Terénní – 3
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Žďár nad Sázavou – Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	Žďár nad Sázavou	Terénní – 3

Terénní programy	Místo poskytování služby	Kapacita dle registru
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Třebíč – STREETWORK	Třebíč	3
Ječmínek, o.p.s.	Žďár nad Sázavou	25
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Jihlava – Terénní programy SOVY	Jihlava	45 kontaktů / den
Diecézní charita Brno – AL PASO Vysočina	Jihlava, Třebíč, Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou	5

Sociální rehabilitace	Místo poskytování služby	Kapacita (počet klientů) dle registru
Oblastní charita Havlíčkův Brod – Byty sociální rehabilitace Humpolec	Humpolec	12
STŘED, z. ú. – Šance ve STŘEDu	Třebíč	8
Centrum multikulturního vzdělávání	Jihlava	Ambulantní – 25 Terénní – 25
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Třebíč – TaxiS sociální rehabilitace Třebíč	Třebíč	Ambulantní – 2 Terénní – 2

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

STRATEGIE INTEGRACE SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH LOKALIT V KRAJI VYSOČINA

aktualizace pro období 2016–2020

Vydal: Kraj Vysočina v roce 2015
Grafické práce: Václav Juda – JUDACREATIVE
ISBN 978-80-87521-26-7

Kontaktní údaje:
Krajský úřad Kraje Vysočina, Žižkova 57, 587 33 Jihlava
Odbor sociálních věcí
Tel.: +420 564 602 111
e-mail: posta@kr-vysocina.cz
www.kr-vysocina.cz

